

Litteraturgranskningar

AHRNE, GÖRAN: *Byråkratin och statens inre gränser*, Stockholm 1989, Rabén & Sjögren

Att fördjupa diskussionen om byråkrati är en av de angelägna uppgifter som samhällsvetenskapernas företrädare har. En uppgift som innefattar att försöka visa byråkrati-begreppets nyanser och komplexitet, i en strävan bort från de synsätt där byråkrati definieras som något ensidigt negativt.

Göran Ahrnes bok väcker därför genast förväntningar till liv. Redan i förordet slår Ahrne fast, att avsikten med den forskning han skall redovisa är just att fördjupa diskussionen om byråkrati. Tyvärr når boken dock inte upp till att möta dessa förväntningar. En orsak kan vara det allmänt hållna syfte som Ahrne formulerat. Även detta återfinns redan i bokens förord: "Syftet är att redovisa ett brett teoretiskt och empiriskt material för att kunna ge underlag för en mer insiktsfull förståelse varför byråkratin är som den är och varför vi ändå behöver byråkratin." (s9) Syftesformuleringen väcker misstänksamhet eftersom den lätt kan tolkas som att vad Ahrne ämnar göra är att duka upp en presentation av befintliga byråkrati-teorier och redovisningar av empiriska studier. Sedan överläts till läsaren att göra sin egen analys av vad byråkratin är och varför den kan tänkas behövas. Frågan är om inte detta också blivit resultatet. Analysen når aldrig riktigt fram till den mer insiktsfulla förståelsen som förespeglas i syftet.

Ett avgörande problem är att Ahrne i boken aldrig redovisar en egen definition av byråkrati. I kapitel 1 diskuteras exempel på fall som kan beskrivas som överdriven nit eller övergrepp av myndigheter gentemot enskilda personer: tex krav om faderskapsutredning för samboende par där mannen redan intygat att han är far till barnet, eller krav om uppvisande av legitimation för att kvittera ut ett nytt legitimationskort på Posten. Byråkratin tillskrivs karaktärer som förmynderi, krångel och osmidighet. (Det kan i sammanhanget vara värt att nämna, att Ahrnes forskningsprojekt, som boken är en produkt av, bär namnet "Byråkrati och makt i Krångelsverige".) Ahrne fortsätter med att redovisa åtgärder mot byråkrati, där han visar hur byråkrati även från statsmakternas sida definierats som ett problem. Ahrne

påpekar också, att diskussionen kring byråkrati har pågått länge. I detta sammanhang återkommer han till vad han vill med sin bok: "Olusten inför det "genomreglerade" är långtifrån ny. Byråkratin har, så länge den funnits, väckt antipati; byråkratin har kritiserats i mer än 150 år. Onekligen frågar man sig om det kanske är något nödvändigt ont. Det som vi ska diskutera i följande kapitel är på vilket sätt den i så fall är nödvändig och på vilket sätt den är ond." (s17) Här framgår det hur Ahrne, trots sin ambition att fördjupa och bidra till en mer insiktsfull förståelse av byråkratin, låtit sig fångas i det synsätt som allt för mycket dominerar den allmänna synen på byråkrati och utgår ifrån att ge begreppet en negativ värdeladdning.

Ahrne skriver själv i sin presentation av bokens uppläggning, att han inte ämnar presentera någon definition av byråkrati-begreppet i kapitel 1. Istället hänvisar han till att han för en teoretisk diskussion kring begreppet i kapitel 3. Inte heller i detta kapitel presenteras dock någon definition, utan utrymmet ägnas åt att diskutera vad andra författare skrivit om byråkrati.

Ahrne kommer så småningom fram till, att det är väsentligt att skilja mellan byråkrati som ett inomorganisatoriskt begrepp och byråkrati som ett fenomen sett utifrån. Han kritiserar organisationsteorin, som han menar utgår från det förra perspektivet och alltså ser byråkrati som något som finns inom organisationer. Det räcker inte med att studera inomorganisatoriska fenomen, menar Ahrne, utan "byråkratin måste sättas in i sitt sammanhang i hela organisationen och förstås i relation till de beslut som organisationen ska underordna sig. De underliggande maktförhållandena måste beaktas." (s66) Ur detta framträder något viktigt. Jag menar att det obetingat är så, att man inte kan förstå ett studerat fenomen utan att beakta det sammanhang fenomenet befinner sig i. Den liknelse som Ahrne använder för att illustrera sitt resonemang skapar dock måhända någon osäkerhet om vad han egentligen menar: "Att se specialisering, hierarki, karriärvägar och regler som något med nödvändighet trögt och stelbent är oftast att kritisera fel saker. Det skulle kunna liknas vid att skylla bilismens luftföroreningar på hjulen, raten och motorn istället för på bilismen." (s66)

Klarare blir det när Ahrne sedan fastslår, att det inte är de byråkratiska organisationsprinciperna som behöver vara orsaken bakom att en organisation utifrån kan uppfattas som otillgänglig och dess beslutsfattande som orättvist och godtyckligt. Det kan likväl bero på de intressen och de maktresurser som skapat och driver organisationen. Så långt kan jag i princip hålla med. Däremot ställer jag mig kritisk till Ahrnes följande resonemang om att byråkratin inte har någon egen inre kraft, utan att man bara kan förstå den maktutövning som sker genom byråkratiserade organisationer genom att studera vilka som i sin tur har makt över byråkratin och vilka villkor som finns för olika organiseringsformer. I detta resonemang framställer Ahrne byråkratin som alltför jungfruligt oskuldssfull. Han glömmet aktörernas utrymme för att agera på maktens arena, där det faktiskt kan vara såväl byråkrater som andra aktörer, som kan visa sig ha bäst resurser och mest framgång i sina försök att utöva makt. Byråkratin är i sig inget oskyldigt lamm, som fogligt låter sig förledas av de omkringvarande vargarna. På detta vis är byråkratin politisk: *"... / political in the sense of an institution or social stratum which exercises autonomous political power. /... / The structures of authority found in public organizations are thus not neutral managerial devices to ensure technical efficiency but represent structures of power designed to regulate conflicting interests."* (Smith 1988:xi) Byråkratin skall inte uppfattas som ett objekt utan som ett subjekt i det maktspel där politikens innehåll och former skapas.

Mot bakgrund av dessa resonemang, vill jag också ifrågasätta Ahrnes val att utgå från ett strukturorienterat angreppssätt för sin analys. Ahrne menar själv, att byråkratins gränser inte beror på logiken i ett samhälle, utan att dessa gränser uppstår i trycket mellan sociala krafter. Att det är så innebär, menar jag, att det inte räcker med att se problemet utifrån ett renodlat strukturperspektiv, utan att även aktörsperspektivet måste beaktas. Strukturerna som sådana kan inte agera. I det ögonblick de gör det blir de aktörer inom en annan underliggande struktur. Det är därför inte fruktbart att bara använda antingen ett struktur- eller ett aktörsperspektiv. Istället bör perspektivet vara att se dem båda i ett dynamiskt samspel. (Jfr Lundquist 1984 och 1987.)

För att urskilja de sociala krafter som agerar i formandet av byråkratin, skiljer Ahrne mellan nationalstater, det kapitalistiska ekonomiska systemet samt intresseorganisationer. Nationalstaten utgör, enligt Ahrne, en kombination av administrativ makt och en rumslig avgränsning. Det kapitalistiska ekonomiska systemet definierar han som ett system som bygger på såväl produktion som försäljning av profit på en världsmarknad. Här finns således ingen rumslig avgränsning.

Intresseorganisationer förklarar Ahrne slutligen som något som befinner sig närmare människors vardagsverklighet än nationalstaten respektive det kapitalistiska systemet. De är organisationer med en självständig existens som utgör samhällskrafter genom sitt stöd hos folket. Exempel på intresseorganisationer, som Ahrne nämner, är fackliga organisationer, partier, handikapprörelsen, Greenpeace och Amnesty International. De två senare anger han som exempel på att även organisationer kan existera utan rumslig avgränsning. Ahrne betonar att han inte menar att dessa tre maktsfärer, som han väljer att kalla dem, är tre lika stora boxar eller ens befinner sig på samma abstraktionsnivå.

Vad han vill åstadkomma genom sin indelning är, vad jag förstår, att göra en indelning av den komplexa samhällsstrukturen i mer greppbara organisationssektorer. Frågan är dock om den lösning han väljer är så lyckad. Indelningen och de olika förutsättningarna som gäller för de olika kategorierna leder till många problem och oklarheter. I själva verket blir indelningen i praktiken så oklar att Ahrne själv inte tycks klara av att reda ut den riktigt. Ett exempel på detta är, att man som läsare har väldigt svårt att förstå om Ahrne egentligen menar att SAF är en del av det kapitalistiska systemet eller en intresseorganisation.

I relation till Ahrnes empiriska analyser kan man reflektera över sfärintdelningen på ettdera av två sätt. Antingen är det så, att sfärintdelningen är orsaken till att Ahrne i sin empiri hamnar i den klassiska och mycket traditionella analysen av samhällsutvecklingen som en produkt av maktkampen mellan kapital, arbete och stat. Eller är det kanske så, att det är just denna analys som lett Ahrne fram till att göra den indelning av maktsfärer som han gör. I vilket fall så leder alltsammans tyvärr till just det jag nämnde inledningsvis; att boken inte lyckas leva upp till löftet att fördjupa byråkratidiskussionen så som utlovas i bokens förord. Analysen saknar den originalitet som en sådan ansats kräver.

I bokens avslutande kapitel gör Ahrne ett antal reflektioner, som kan uppfattas som slutsatser, men som jag inte hittar stöd för i den redovisade empiriska analysen. Tex menar Ahrne att mycket talar för att människors missnöje över byråkratin har sin grund i att de är mer medvetna om sina rättigheter i dag än tidigare och vågar reagera. Detta behöver inte vara felaktigt, men det finns inte belagt i Ahrnes empiriska redovisningar. Ahrne har heller inte intervjuat några "vanliga" medborgare i egenskap av kunder, klienter, e.d, utan intervjuaterialet består, av vad som framgår, uteslutande av intervjuer med tjänstemän inom offentliga förvaltningar.

I summeringen finns fler exempel på denna typ av ut-

sagor. Flera av dem måhända plausibla och rimliga i och för sig, men sannolikt mer uttryck för författarens allmänna reflektioner än slutledningar av vad som framkommit ur den presenterade empirin. Vad jag saknar här är de resonemang som skulle bjuda på djupare insikter om varför byråkratin är som den är och varför den behövs. Denna diskussion lämnas tyvärr till läsaren att försöka finna svar på via andra vägar.

Ahrnes bok behandlar ett angeläget och i högsta grad intressant ämne. Tyvärr är problemet här dock så allmänt hållet och analysen gjord utifrån så traditionella utgångspunkter, att några nya och djupare insikter inte nåtts.

Agneta P Blom

Referenser

- Lundquist, L 1984: Aktörer och strukturer, i *Statsvetenskaplig tidskrift* vol. 87, nr 1, s 1–22.
 Lundquist, L 1987: *Implementation Steering. An Actor-Structure Approach*, Lund/Bromley: Studentlitteratur/Chartwell-Bratt.
 Smith, BC 1988: *Bureaucracy and Political Power*, Brighton: Wheatsheaf Books.

HARTO HAKOVIRTA: *East-West Conflict and European Neutrality*, Oxford 1988, Clarendon Press.

Det har ofta framhållits att "neutralitet" från att ha varit ett väldefinierat tillstånd med relevans enbart i krigstid under efterkrigstiden kommit att bli ett mer eller mindre luddigt samlingsnamn för den politik som en rad länder bedriver i fredstid. Luddigheten beror främst på att det inte finns några vedertagna lagar och regler som vägleder länderna i deras politik. Medan krigstida neutralitet noggrant reglerades i Haagkonventionerna från 1907, har den fredstida neutralitetspolitiken i princip förblivit rättsligen onormerad.¹

Förflyttningen av fokus från neutralitetens krigstida till dess fredstida aspekter utgör i mångt och mycket utgångspunkten för Harto Hakovirtas ambitiösa studie *East-West Conflict and European Neutrality*. I boken vägleds Hakovirta av två huvudsyften. För det första vill han karakterisera de beteendemönster som under efterkrigstiden kännetecknat de europeiska neutrala staternas ställningstaganden i centrala frågor. Därvid önskar han teckna en översiktsbild av hur Sverige, Finland, Österrike, Schweiz och Irland agerat i frågor med relevans för den grundläggande konflikten mellan Öst och Väst. Däremot är han inte intresserad av att bi-

bringa läsaren några detaljkunskaper. Tvärtom menar han att marknaden till dags dato blivit mättad av studier som på djupet beskrivit enskilda neutrala staters politik.

Hakovirtas andra och mera vittfamnande syfte är att spekulera i huruvida neutralitet idag och inför framtiden utgör något livsdugligt (viable) alternativ för hur en fredstida utrikespolitik kan bedrivas. De faktorer, som avgör hur livsduglig neutraliteten är, är enligt Hakovirta dess *respektabilitet* (respectability) och *trovärdighet* (credibility) i omvärldens ögon. Dessa båda storheter sägs utgöra de huvudtillgångar som avgör hur väl de neutrala staterna kan hävda sig på den internationella arenan. Därtill behandlar Hakovirta av och till en tredje storhet, nämligen omgivningens, och då framför allt stormakternas, *acceptans* (acceptability) av neutraliteten.

Enligt mitt förmenande ligger bokens främsta förtjänster i fullföljandet av det förstnämnda syftet. Genom den komparativa uppläggningsen kan studien på denna punkt väsentligt bidra till att vidga läsarens kunskaper om de europeiska neutralas utrikespolitik under efterkrigstiden. I tre empiriskt hållna kapitel behandlar Hakovirta de fem ländernas ställningstaganden i fråga om "allianser och relaterade system" (vari även integrationsproblematiken ingår), deras agerande i samband med en rad kriser med Öst-Väst-dimension, samt i vilken utsträckning de iklätt sig särskilda roller för att mildra den grundläggande Öst-Väst-konflikten.

Som mest givande framstår det kapitel som rör de neutralas ställningstaganden i kriser med Öst-Väst-dimension. Här lyckas Hakovirta på ett klargörande sätt visa på ett mönster för de neutralas verbala politik i samband med 17 kriser, alltifrån första Berlinkrisen 1948–49 till Afghanistan 1979. Hans resultat är att extrempunkterna utgörs av Schweiz och Sverige. Det schweiziska agerandet utmärks i stor utsträckning av tystnad i vilka fall det vara må, medan den svenska politiken karakteriseras av starkt kritiska utspel, oberoende av om den kritiserade parten utgjorts av Sovjet eller USA. Irland innehar också en särposition i så måtto att företrädare för landet ofta i starka ordalag kritiserat sovjetiskt agerande, men förhållit sig tysta då det gällt amerikanska aktioner. Slutligen hamnar Österrike och Finland i ett mellanläge, som enligt Hakovirta karakteriseras av tämligen försiktiga utspel med viss slagsida åt Väst.

När hänsyn tas även till de två andra empiriskt hållna kapitlen, blir intrycket att Hakovirta lyckats väl i sin föresats att teckna en översiktsbild av de neutrala ländernas praktiska agerande under efterkrigstiden. Däremot bär dessvärre hans ambition att analysera neutralitetens livsduglighet betydligt mindre frukt.

Till stor del beror detta på bokens första kapitel. Hakovirta anger här på ett tidigt stadium att neutralitetens identitet är beroende av de normer som styr dess utformning. För att inte förlora sin särart gentemot småstatsstudier i allmänhet måste studiet av neutralitetsfrågor centreras kring dessa normer, menar han. Tyvärr blir läsaren här inledd i ett töcken. Hakovirta lyckas aldrig – och försöker inte heller – definiera vad normer egentligen är. Däremot resonerar han kring vad de inte är; de är till skillnad från lagar inte formaliserade och behöver inte ens vara verbaliserade; inte heller har de någon klar auktoritetskälla. För att öka förståelsen särskiljer Hakovirta tre egenskaper hos normerna, nämligen utkristalliseringsgrad (crystallization), intensitet (intensity) och utsträckning (extension). Problemet är bara att dessa nya begrepp precis som läsaren till stor del blir hängande i luften. I senare kapitel av boken tillämpas de nästan inte alls, varför de endast bidrar till att skapa förvirring. Faktiskt förefaller Hakovirta själv inte vara riktigt säker på hur han ska hantera normbegreppet. Ett exempel: å ena sidan anger han parterna i en konflikt som normsändare (norm senders), medan de neutrala utgör normobjekt (norm objects; s 19). Å den andra fastslår han emellertid att de normativa idéer som styr de neutralas agerande i kriser uppstått ur de neutralas egen praxis, vilken i sin tur tenderat att ligga de normativa idéerna nära (s 209–210).

Då förefaller det mera lovande när Hakovirta kommer in på neutralitetens trovärdighet och respektabilitet. Han understryker här att de europeiska neutrala till följd av sin västorientering i värderingsmässigt, ekonomiskt, kulturellt m fl hänseenden varit behäftade med kroniskt låg trovärdighet i Öst. Vidare, menar han, har den moderna vapentechnologin avsevärt minskat det trovärdiga i att en småstat skulle kunna upprätthålla sin neutralitet i ett framtida krig. Ändå hävdar Hakovirta – och här har vi bokens huvudtes – att neutralitetens livsduglighet snarast stärkts under efterkrigstiden. Detta skulle bero på att den avtagande trovärdigheten mer än väl uppvägs av en ökad respektabilitet både i Öst och i Väst. Denna har, menar författaren, uppkommit till följd av de neutralas relativt nyförvärvade benägenhet att på olika sätt främja en fredligare utveckling i världen. Som exempel nämner han arrangörsinsatser vid internationella konferenser, medlingsansträngningar i såväl bilaterala som multilaterala sammanhang, samt egna initiativ för att bidra till att desarmera konflikthärdar av olika slag och kaliber.

Eftersom neutralitet i fredstid nu en gång är ett nebulöst begrepp, som utövaren inom vida gränser tycks kunna tolka litet efter behag, skulle analysen av neutralitetens livsduglighet mycket väl kunna struktureras kring trovärdighet och respektabilitet utan att normbe-

greppet beaktades. I och med att författaren, om än lite halvhjärtat, även betraktar omvärldens acceptans som ett huvudvillkor för neutralitetens livsduglighet, hamnar han emellertid i svårigheter. Inte någonstans berör han nämligen det fundamentala faktum att Finlands neutralitet sedan början av 1970-talet och fram till Gorbatsjovs besök i Helsingfors i oktober 1989 inte var accepterad eller ens erkänd av Sovjetunionen.²

Alltifrån 1971 gick nämligen den officiella sovjetiska formuleringen konsekvent ut på att Finland i sin utrikespolitik när en "strävan efter neutralitet". I formeln betonades VSB-fördragets totala prioritet, samtidigt som det underströks att det i dagens läge inte kunde vara tal om någon finländsk neutralitet. Hakovirta påpekar ju riktigt nog att den europeiska neutraliteten med anledning av sin slagsida västerut haft lägre trovärdighet i Öst än i Väst. Därför borde han rimligtvis ha diskuterat att den finländska varianten under en stor del av den granskade perioden varit acceptabel i Väst men inte i Öst. Det gör han nu inte, och resultatet blir att det i viss utsträckning byggs in en strukturell brist i analysen.

Utöver dessa övergripande kommentarer kan man anlägga vissa, mindre omfattande synpunkter på framställningen. Utan att bli alltför utförlig kan det finnas skäl att uppmärksamma två av dem. Den första gäller att Hakovirta i fråga om referenser till sovjetisk analys av neutraliteten som fenomen och begrepp framstår som väl njugg mot läsaren. Att, som han vid ett flertal tillfällen gör, enbart hänvisa till "relevant material ur Current Digest of Soviet Press" (s 105–107, 207) ger knappast något gediget intryck.

Den andra synpunkten gäller urvalet av fall i det anmars utmärkta kapitlet om de neutralas ställningstaganden i Öst-Väst-frågor. Hakovirta har nämligen valt att här även beakta kriserna i Mellanöstern 1956, 1967 och 1973. Huruvida dessa kan betraktas ur Öst-Väst-perspektiv är, som Hakovirta själv noterar, diskutabelt. När han nu ändå väljer att ta med dem, inställer sig några reflektioner. Hakovirta säger sig egentligen enbart vara intresserad av fall som daterar till perioden efter 1955, dvs det år då såväl den österrikiska som den finländska neutraliteten etablerades. Ändå tar han med den första Berlinkrisen 1948–49, eftersom "det skulle ha varit onaturligt att skilja av den" från Berlinkriserna 1958–59 och 1961 (s 145), vilka behandlas i boken. Man frågar sig därför onekligen varför han i konsekvensens namn inte också tagit upp Mellanösternkrisen 1948–49, vilken borde vara lika svår att skilja av från sina efterföljare. Dessutom medför inkluderandet av Mellanösternproblematiken ytterligare en komplikation. Från senare delen av 1970-talet förde Österrike genom Bruno Kreiskys personliga engagemang en mycket pro-

filerad och internationellt uppmärksammas Mellanösternpolitik.³ Genom Hakovirtas urval förbigås denna aspekt helt, varför det inte blir helt rättvisande när Österrike i fråga om ställningstaganden i internationell brännbara spörsmål placeras i paritet med Finland. Denna omständighet borde ha påtalats någonstans i boken.

Måhända beror bokens skönhetsfläckar till stor del på författarens splittring mellan analytiska och normativa ambitioner. Det är i detta avseende betecknande att Hakovirta ofta faller för frestelsen att avlossa små gift-pilar mot utformningen av Sveriges neutralitetspolitik. Att han inte är någon anhängare av den svenska kritikerrollen framkommer exempelvis lite väl tydligt i boken (s 35, 204). Samtidigt bibringas man emellanåt intrycket att Hakovirta inte kan motstå att framställa den finländska neutralitetspolitiken i så positiv dager som möjligt (s 101, 230).

Att Hakovirta i texten ganska öppet för fram personliga uppfattningar kan i viss mån leda till reservationer mot hans slutsats att utvecklingen under efterkrigstiden förstärkt neutralitetens livsduglighet. För en forskare från ett neutralt land är det självfallet en grannliga uppgift att granska en så fundamental fråga. Risken är uppenbar att som part i målet glida från analys till önsketänkande. Efter att läst Hakovirtas bok är man tyvärr inte helt övertygad om att författaren klarat av denna komplicerade balansgång.

Bo Petersson

Noter

- ¹ Se Schindler, Dietrich: "Dauernde Neutralität", A Riklin, H Haug och H C Binswanger (eds): *Handbuch der schweizerischen Aussenpolitik*, Bern 1975, s 165.
- ² Petersson, Bo: "From Avoiding the Subject to Out-right Criticism. Soviet Commentators and the Vexing Case of Finnish Neutrality", *Nordic Journal of Soviet and East European Studies*, vol IV:1 (1987).
- ³ Se Thalberg, Hans: "Die Nahostpolitik", E Bielka, P Jankowitsch och H Thalberg (eds): *Die Ära Kreis-ky. Schwerpunkte der Österreichischen Aussenpolitik*, Wien 1983.

ROLF JONSSON: *Fackligt inflytande och politisk demokrati*. Lund Political Studies 62. Lund 1989. Kommunfakta Förlag.

Medbestämmandelagens införande 1977 gav anställda inom såväl privat som offentlig sektor samma möjligheter till inflytande över arbetsgivarens beslut. Problemet för den offentliga sektorn var att MBL såsom ett uttryck för företagsdemokrati kunde komma i motsättning till den politiska demokratin. Även regeringens beslutsprocess berördes av MBL. För att handlägga regeringens MBL-förhandlingar med de centrala personalorganisationerna på statens område, SF, TCO-S och SACO/SR, inrättades Statens förhandlingsråd (FHR).

I Rolf Jonssons avhandling studeras FHR-förhandlingarna ur perspektivet: Vad betyder fackligt inflytande i regeringens beslutsprocess?

Analysen sker utifrån olika normativa demokratiskolor. De skolbildningar som belyses är den liberala demokratidoktrinen, med de två underskolorna "ledardemokrati" och "deltagandedemokrati", samt den socialistiska demokratidoktrinen. Aktörernas ställningstagande till politisk demokrati, företagsdemokrati och ekonomisk demokrati antas avspeglas av deras inställning till olika demokratidoktriner: En ledardemokrat tex, med föreställningen om eliternas konkurrens om röster för att uppnå bl a systemstabilitet, förhåller sig skeptisk till företagsdemokrati eftersom denna ej ingår i demokratisynen. Deltagandedemokraten däremot, med målet om massornas deltagande för att uppnå individuell utveckling, är positiv till företagsdemokrati, men den får inte tillämpas på bekostnad av den politiska demokratin som är prioriterad. Samma är förhållandet, menar författaren, för socialistdemokraten, men denne tycker inte att företagsdemokratin är tillräcklig. Det krävs också en socialistisk ekonomi.

På detta sätt anser sig författaren, att med hjälp av protokollsakter från FHR-verksamheten, djupintervjuer bland de strategiska aktörerna och en riksdagsmanenkät, kunna belysa partiernas, de fackliga organisationernas och arbetsgivarnas inställning till FHR-förhandlingarna.

Sammanfattningsvis konstaterar Rolf Jonsson att FHR-verksamheten under åren 1977-1987 blev ett misslyckande. Aktörerna tycks mena att man hade bättre inflytande före FHR, att beslutsunderlaget inte blev bättre, att man kom in för sent i processen, att tidsåtgången ökade och att man önskade en ändring till stånd. Så blev ju också fallet. Med det nya MBA-R så sköts nu dessa frågor via MBA-R.

Författaren försöker också förklara varför utvecklingen med FHR blev sådan. Med ett brett historiskt perspektiv analyseras FHR som en del av organisatio-

nernas inflytande i det politiska systemet under 1900-talet. I detta avsnitt ligger avhandlingens mera generella värde.

Det arbetsrättsliga inflytande i regeringens beslutsprocess som de fackliga organisationerna erhöll genom MBL studeras mot bakgrund av dessa organisationers inflytande i den politiska beslutsprocessen under 1900-talet. Källmaterialet är sekundärmaterial, som offentliga utredningar, offentlig statistik och tidigare samhällsvetenskaplig forskning. Ett analyschema användes i termer av korporatism och pluralism. Som relief till de fackliga organisationerna studeras två andra typer av intresseorganisationers politiska inflytande före demokratins genombrott i Sverige. Analysen visar att deras inflytande i början av 1900-talet var minst lika stor som de fackliga organisationernas idag.

Avhandlingens centrala slutsats är att politikerna såg den formella FHR-verksamheten som en kodifiering av och en symbol för korporativa tendenser i samhället. Utifrån de demokratiska normerna hade gränsen till den politiska demokratin överskridits. Detta kunde förklara att regeringens formella MBL-förhandlingar avskaffades genom ett medbestämmandeavtal 1987.

Rolf Jonssons avhandling har sina främsta förtjänster på det teoretiska planet. Studien är ett bra exempel på hur en statsvetare lyckats med en organisationsanalys kopplad till det politiska systemet. Med ett omfattande, och noggrant genomfört, empiriskt material belyses korporatismbegreppet för svenska förhållanden. Även om Schmitters begreppsapparat numera är något reviderad så ger avhandlingens analyschema en generell hjälpreda för att förstå debatten om organisationernas inflytande i det svenska politiska systemet vid olika tidpunkter.

Som en brist har avhandlingen en viss slagsida mot en alltför omfattande detaljbeskrivning av FHR-verksamheten, som redan belysts i rättsdogmatiska studier. Avhandlingen hade vunnit på en mera systematisk genomgång av den rättssociologiska litteraturen som dessvärre helt lämnats utanför. Denna brist förstärks av att viktiga historiska och företagsekonomiska liksom national-ekonomiska standardverk utelämnats. Förmodligen beror denna svaghet på att författaren inte närmare fundrat på och explicit redovisat sin historiesyn. Detta är ett minimikrav vid historiska sekundäranalyser. Ett annat sådant krav gäller redovisning och diskussion av de kategorier som användes vid den kvantitativa innehållsanalysen av källmaterialet. Ett annat krav gäller redovisning av intervjuguide som också utelämnats.

På det metodiska planet finns ytterligare att önska. Centrala begrepp som inflytande, konflikt, inkomstpolic m m diskuteras sparsamt. Ett försök att sätta in avhandlingens föreställningsram i en ekonomisk modell

där förutsättningarna för förhållandet mellan arbetsmarknadens organisationer och staten under 1900-talet redovisas hade fört framåt. Måhända hade dessa problem kunnat hanteras bättre om en alternativ uppläggning av avhandlingen genomförts. Några väl valda fallstudier på departementsnivå, med ett annat källmaterial, hade kanske kastat klarare ljus över MBL-problematiken på regeringsnivå. En implementeringsansats kunde övervägts för att på detta sätt bli belysa även nuvarande förhandlingsverksamhet.

Conny Johannesson

GÖRAN G LINDAHL: *Lagen och svärdet: maktkampen i Latinamerika*, Natur och Kultur, Stockholm 1989.

Latinamerika som för bara tio år sedan mest bestod av militärt styrda stater, innehåller idag till övervägande del länder med civila och demokratiskt valda regeringar. Hastigheten hos och omfånget av denna politiska förändring har både väckt och återuppväckt intresset hos samhällsforskare, främst i USA och Latinamerika, men även i Västeuropa, för analys av såväl den latinamerikanska demokratins väsen som orsaker till demokratiseringen och förutsättningar för demokratins konsolidering. För de latinamerikaintresserade som föredrar det svenska språket har det däremot varit svårt att finna breda samhällsvetenskapliga analyser av den senaste tidens utveckling.¹ Göran Lindahls bok utgör därför ett välkommet svenskt bidrag till den akademiska diskussionen om 1980-talets omfattande politiska förändringar i Latinamerika.

Till skillnad från de flesta latinamerikanister som på senare tid tagit sig an att skriva om den politiska utvecklingen i hela eller delar av regionen anger inte Lindahl analys av "avmilitarisering" eller "demokratisering" som syftet med boken. Istället nöjer han sig med avsikten att ge "svenska läsare bättre möjligheter att bedöma den information de möter i massmedia" (s 8). Det är en påstådd mörk och mörknande bild av Latinamerika författaren försöker förklara. Om det är Lindahls egen bild framstår han onekligen som en pessimist i jämförelse med många av sina kolleger i andra länder. Är det massmediabilden han beskriver gör han sig skyldig till en viss överdrift, eftersom svenska dagstidningar och svenska etermedia har rapporterat inte bara om "olyckor, elände, tyranni och djävulskap" (s 189), utan även om de för den politiska demokratin positiva förändringar som skett under 1980-talet.

Lindahls mycket begränsade syfte är olyckligt såttillvida att det gör det svårt att finna "en röd tråd", eller "ett problem" som det heter i vetenskapen. Skulle man våga sig på en gissning om vad författaren egentligen vill förklara så ligger nog den kroniska politiska instabiliteten nära till hands. Det hade varit bättre om Lindahl hade angett ett eller ett par sådana problem eller teman som grund för framställningen. Avsikten att nyansera massmediabilden inbjuder till försök att beskriva och analysera alltför många sidor av den latinamerikanska politiken. Trots en till synes enkel disposition, kan boken av den anledningen te sig osammanhängande även för de läsare som har hyggliga baskunskaper om Latinamerika – vilka är de läsare Lindahl i första hand vänder sig till. Avsaknaden av ett sammanfattande kapitel förstärker dessutom det intrycket.

I bokens första stycke talar Lindahl om att han till skillnad från många andra latinamerikaforskare inte bara har för avsikt utan också faktiskt behandlar hela Latinamerika, vilket vanligtvis definieras som de 20 självständiga staterna i Nord-, Central- och Sydamerika samt i karibiska övärlden där spanska, portugisiska och franska är huvudspråk (SALA, 1988: s X). Längre fram kan man dock läsa att boken i första hand handlar om Mexiko och de tio staterna i Sydamerika (s9). Det kan inte tolkas på annat sätt än att Lindahl därmed hamnar i den fälla han själv varnar för, även om han här och var i sin framställning refererar till förhållanden i de centralamerikanska och karibiska staterna. Boken handlar således i huvudsak om en viss del av Latinamerika.

Lindahl försöker så långt som möjligt finna de generella dragen i Latinamerikas (eller de 11 staternas) politik och väljer då att dela in analysen efter maktgrupper eller eliter i de latinamerikanska samhällena. Efter ett inledande kapitel där grundläggande historisk-kulturella, geografiska, demografiska och ekonomiska förhållanden tas upp, övergår framställningen i denna gruppindelade analys. De maktgrupper som i var sitt kapitel behandlas är generalerna, presidenterna, partierna, fackföreningarna, biskoparna samt storgodsägarna och några andra grupper. Boken avslutas med en tillskrift i vilken författaren återigen påminner om bristerna i den svenska massmediabilden av Latinamerika; ett appendix med en kort presentation av de 11 stater som i huvudsak studeras; samt några sidor med kommentarer, noter och litteraturlista, vilka tyvärr gör ett mycket oredigerat och ofördigt intryck.

Redan i kapitlet om generalerna framgår det tydligt att det är politisk instabilitet som står i fokus för Lindahls intresse. Större delen av kapitlet ägnas åt en diskussion av orsaker till militära regimers uppkomst. Enligt författaren dominerade sådana regimer i Latinamerika under slutet av 1950-talet och hela 1970-talet. En

närmare granskning av den politiska historien visar dock att Lindahls historieskrivning här haltar en aning. Venezuela fick en vald civil regering 1959 och Argentina och Colombia 1958 efter en tid av militärt styre. Året innan skedde en övergång via val till civilt styre i Honduras och ytterligare ett år innan i Peru. Rena militärregimer fanns vid denna tid endast i Paraguay, Dominikanska republiken, El Salvador och Guatemala. I Kuba pågick revolutionen, medan så kallade personalistiska diktatorer härskade i Haiti (Duvalier) och Nicaragua (Somoza).

Mer korrekt är att beskriva 1960-talets första hälft som en militärregimernas tid. Mellan åren 1960 och 1964 ägde militärkupper rum i nio latinamerikanska stater exklusive de redan starkt militärdominerade staterna Haiti, Nicaragua och Paraguay. Denna tämligen dramatiska politiska utveckling, som Lindahl förbiser, har föranlett ett flertal latinamerikakännare att ge NS-doktrinen karaktären av en mer omedelbar förklaring till det tidiga 1960-talets våg av militärkupper.

Kennedyadministrationens försök i början av 1960-talet att förhindra den kubanska revolutionens spridning genom skolning av latinamerikanska officerare i den nationella säkerhetens doktrin kan tyckas ha haft en snabb och kanske också oförutsedd verkan i många stater. En diskussion av hållbarheten i den förklaringen hade varit på sin plats i Lindahls bok.

De övriga fyra förklaringsfaktorer Lindahl diskuterar är officersskårens bristande professionalism, militären som medelklassens riddare, officersskåren som u-lands-intelligentia samt militären som moralisk modererande makt. Efter övertygande argumentation förkastas Huntingtons tes om "professionalism" och José Nuns om "medelklasskuppen". Ofta är det dock svårt att avgöra vilket förklaringsvärde Lindahl tillskriver de olika faktorerna. Exempelvis menar han å ena sidan att militärerna i rollen som högutbildade känner sig kallade att ta ledningen i samhället. Å andra sidan påstås att det inte är på grund av bättre utbildning som officerarna idealigen gjort militärkupp (s56)!

Eftersom Lindahl inte presenterar några motiv för valet att diskutera företrädesvis politiska och sociologiska förklaringar till militärkupperna i Latinamerika, är det svårt att argumentera för eller mot detta val. Man kan dock konstatera att sådana strukturella socioekonomiska förklaringar som återfinns i exempelvis den argentinske statsvetaren Guillermo O'Donnells välkända B-A-modell (bureaucratic-authoritarianism) lyser med sin frånvaro (O'Donnell, 1973; Collier, 1979). Med tanke på den internationella uppmärksamhet O'Donnell erhållit får det betraktas som en brist att boken saknar en diskussion om denna förklaring till 1960- och 1970-talens militärstyre i Latinamerikas ekonomiskt mest ut-

vecklade stater.

Lindahls framställning når sin höjdpunkt i kapitlen som rör författarens egna statsvetenskapliga specialområden, i första hand kapitlen om presidenterna och partierna. Författaren redogör ingående för uttrycken för den starka centralism och presidentialism som präglat och alltjämt präglar de latinamerikanska statskicken. Svagt utvecklad federalism, direktval, flitigt utnyttjande av undantagstillstånd, svag domstolsmakt, presidenternas starka lagstiftande ställning, ministerstyre, samt brister i kontrollmakten har sammantaget gett de latinamerikanska presidenterna en starkare maktställning än i de flesta presidentiella system i andra delar av världen. Här ställer Lindahl den alltför sällan ställda frågan om statskicken i sig är en viktig orsak till de många statskupperna i Latinamerikas politiska historia. Läsaren får veta att koncentrationen av makt till presidenten onekligen har underlättat militära maktovertaganden, vilket också föranlett latinamerikanska politiker att försöka finna effektiva maktbegränsande åtgärder, såsom utnyttjande av misstroendevota, inrättande av ett premiärministerämbete eller, som i Uruguay, inrättande av en rådsförsamling (colegiado).

Försöken att stärka kongressens makt i förhållande till presidenten har varit misslyckade enligt Lindahl. Orsaken till det finner han i huvudsak i den ständiga fraktionsbildningen inom och bristen på partidisciplin hos de latinamerikanska politiska partierna. Partipolitikerna i Latinamerika befinner sig, enligt Lindahl, någonstans mitt emellan den nordamerikanska företagaren i politik och den västeuropeiska partifunktionären. Författarens medgivande att den beskrivningen är en "lätt-sinnig" förenkling av verkligheten kan tyckas onödig, eftersom boken har kommit till just för att förenkla och begripliggöra den komplexa latinamerikanska politiken. Onödiga och på gränsen till etnocentriska är också Lindahl påståenden om att "förståelse saknas" hos de latinamerikanska politikerna för att bristen på partidisciplin skapar problem och att ökat kongressinflytande måste ske på presidentmaktens bekostnad (s 86–87). Säkert förstår många politiker problemen, utan att för den skull kunna rubba de djuptgående strukturella hinder som ligger i vägen och skapar samma problem.

Den typologi Lindahl använder för att beskriva de latinamerikanska politiska partierna är klagörande, inte minst för européer vilka ofta försöker tvinga in alla världens partier i en höger-vänster-skala. De partier i Latinamerika som mest liknar de europeiska "ideologiska partierna", dvs de socialistiska, kommunistiska och kristdemokratiska partierna, har med vissa undantag haft föga framgång. Mer inflytelserika har då de "traditionella partierna" varit – liberaler och konservativa – utan att för den skull ha gjort anspråk på att före-

träda specifikt liberala respektive konservativa idéer. Under efterkrigstiden har dessa partiers dominans på många håll ersatts av "populistiska partier" av vilka APRA i Peru, MNR i Bolivia, AD i Venezuela och PLN i Costa Rica är de mest framgångsrika.

Dessutom uppstår då och då i latinamerikansk politik "personalistiska partier", vilka får sitt officiella eller inofficiella namn efter någon politisk ledare och vilka ofta försvinner när ledaren dör. (Peronistpartiet i Argentina utgör ett viktigt undantag.) Ett parti som typologin inte lyckas fånga in är Mexikos statsbärande parti PRI. Det säger dock mer om den komplexa politiska verkligheten i Latinamerika än om brister i Lindahls typologi.

Ett intressant förhållande i latinamerikansk politik som Lindahl tar upp är att kampen för vidgad rösträtt fått stå tillbaka för striden mot valfusket. Anledningen till det är enligt författaren den starka beroendeställning de som saknat rösträtt – kvinnor, analfabeter, indianer, meniga soldater – stått gentemot mannen, husbonden, prästen eller befälet. Den vinst i form av röster vidgad rösträtt skulle ge beräknades därför av de politiska grupper som vanligtvis förknippas med rösträttskamp, dvs vänstern, som liten. Lindahl ger exempel på när införande av rösträtt för kvinnor använts just på det sätt vänstern befarade, nämligen som ett medel för att stärka regimens stöd (Argentina 1951, Ecuador 1929). Att som författaren påstå att en sådan åtgärd har "föga att skaffa" med demokrati (s 94–95) är emellertid missvisande. Om begreppet demokrati över huvud ska anses ha något med folkstyre att göra, är alla reformer som vidgar rösträtten steg mot demokrati, även om den egentliga avsikten med reformen var "odemokratisk".

De återstående maktgrupperna Lindahl behandlar tillmäts uppenbarligen mindre politisk makt än såväl generalerna som presidenterna och kanske också de politiska partierna. Fackföreningarna i Latinamerika har tidvis fått tjänstgöra som politiskt användbara instrument i händerna på enskilda politiker (Peron), staten (Brasilien), statsbärande partiet (PRI), eller utländska regeringar (USA). Oftare har fackföreningarna fått verka i en politisk miljö där diktatorer sett en kommunist och revolutionär i varje facklig företrädare. Den omfattande förföljelsen av fackföreningsledare vid de colombianska bananplantagerna visar emellertid att det inte bara är i diktaturer facklig organisering är förknippad med livsfara. Den latinamerikanska fackföreningsrörelsen har heller inte i någon större utsträckning kunnat stärka sin ställning genom att ingå i symbios med starka masspartier. Ett undantag utgör möjligen kommunistisk ledda fackorganisationer, vilka dock plågats av att kommunistpartierna ofta förklarats illegala och därmed tvingats under jorden.

Den katolska kyrkan, eller "biskoparna" som Lin-

dahl satt som rubrik på kapitlet, har inte den politiska och ekonomiska makt man kan förvänta i den del av världen som är mest homogen sett till religion. Variationen mellan staterna är dock så stor att författaren varnar för enkla generaliseringar. Medan kyrkans ställning i de f d "andinska teokratierna", Ecuador och Colombia, fortfarande är tämligen stark, har dess inflytande blivit åtskilligt vingklippt i stater som Mexiko och Venezuela. Här är det uppenbart att generaliseringar ytterligare försvårats om Lindahl inkluderat hela Latinamerika i analysen. I de konfliktfyllda centralamerikanska staterna, El Salvador och Nicaragua, spelar den katolska kyrkan en viktig politisk roll inte minst som medlare mellan regering och gerilla. Dessutom utgör Centralamerika numera ett "el dorado" för protestantiska sekter med säte i USA (Ballin, 1988). Den politiska apati och den underdåniga lydnad inför auktoriteter många av dessa sekter predikar har aktualiserat frågan om det inte är ett politiskt snarare än religiöst budskap fattiga "campesinos" på den centralamerikanska landsbygden ställs inför. Tyvärr tar Lindahl inte upp detta politiskt mycket intressanta och aktuella problem.

I bokens sista kapitel gör Lindahl, enligt honom själv, endast några "randanteckningar" om storgodsägarna, multinationella och nationella företag, yankee-imperialismen och narkotikamaffian. På de allra sista sidorna konstateras också att byråkraterna (offentliga och privata) är en framtida maktgrupp på grund av sin goda (nordamerikanska) utbildning, att studenterna inte har mycket att säga till om och att "medelklassen" är en alltför diffus och splittrad grupp för att kunna bli en maktfaktor. Att Lindahl endast gör randanteckningar om dessa grupper beror främst på att han anser dem ha endast begränsad (storgodsägarna och multinationella bolag), tillfällig (yankee-imperialismen) eller svårbestämbar (maffian) politisk makt. Tillägget att frågan om storgodsägarnas ställning kan behandlas summariskt för svenska läsare på grund av att Sven Lindqvist för 15 år sedan utkom med ett internationellt uppmärksammat arbete om jord och makt i Sydamerika är dock ett svagt argument (s 176). Då de data Lindqvist använde för att underbygga sina argument nu är 20–25 år gamla, skulle en ny och mer omfattande svensk analys av agrarproblemen i Latinamerika vara i allra högsta grad välkommen.

Med sin bok har Lindahl utan tvekan uppnått sitt syfte att nyansera den svenska massmediabilden av Latinamerika, om än denna bild inte är så konsekvent mörk som Lindahl påstår. Ett flertal journalistiska förenklingar, felaktiga uppgifter och upprepningar i texten gör dock att nyanseringen inte alla gånger är så tydlig. Felaktiga angivelser av tex årtal är speciellt allvarliga eftersom Lindahls bok av många latinamerikaintressera-

de kommer att användas som källlitteratur. Trujillo (eller rättare sagt Trujillos) styrde i Dominikanska republiken mellan 1930 och 1961, inte 1930–1964 (s 42); Brasiliens första demokratiska val ägde rum 1945, inte 1946 (s 99); Allende valdes till Chiles president 1970, inte 1971 (s 108); den radikala militärdiktaturen i Peru varade 1968–1975, inte 1964–1975 och den efterföljande moderata militärregimen under Morales Bermudez varade till 1980, inte 1978 (s 114); de-bägge stora partierna i Argentina, radikalerna och peronisterna, har sedan 1950-talet uppträtt i samma presidentval 1962 (annulletrat), 1973 och 1983, inte 1963 och 1983 (s 119). När Lindahl upprepar sådana massmediala förenklingar som att "Che Guevara ville skapa flera Vietnam" (s 48, 172, 190), att staterna i Mellanamerika är "operettrepubliker" (s 120), och att "banditer" tagit över fackförbund i Argentina (s 133) riskerar han dessutom att undergräva sitt eget syfte.

Lindahls bok om maktkampen i Latinamerika är allt för viktig för att tåla den bristfälliga redigeringen och det ibland slarviga språkbruket. Man måste ändå konstatera att författaren genom att frikostigt ösa ur sitt späckade kunskapslager ger den mindre kunnige läsaren en lärorik och intressant lektion i den svårfångade latinamerikanska politiken. Vem visste tex att undantagstillstånd en gång i tiden infördes i Uruguay bara för att det regnat för mycket, eller att vallagen i Mexiko under 1940-talet tillät de fem först anlända väljarna att bli valkontrollanter?

Mikael Boström

Noter

- 1 Tre svenska skrifter som tar upp den senaste tidens politiska utveckling i södra Sydamerika är: *Generaller på reträtt?: en antologi om den politiska utvecklingen i södra Latinamerika*, Tiden/AIC, Stockholm, 1986; Stefan de Vylder, "Chile – femton år av diktatur", *Världspoliitikens dagsfrågor* nr 6, 1988, Utrikespolitiska institutet, Stockholm; och Gudmund Stang, "Argentina, militären och demokratin", *Världspoliitikens dagsfrågor* nr 6, 1989, Utrikespolitiska institutet, Stockholm. För den historiskt intresserade finns en nyutkommen svensk bok som behandlar hela Latinamerika: Mauricio Rojas, *Latinamerikas sociala och ekonomiska historia*, Studentlitteratur, Lund, 1988.

Referenser

- Ballin, M (1988). The Political Role of the Church in Central America, paper presented at the ECPR Joint Sessions of Workshops, Rimini.
- Collier D (1979). Overview of the Bureaucratic-Authoritarian Model, i Collier D (ed.). *The New Authorita-*

- rianism in Latin America*, Princeton University Press, Princeton.
- Lindqvist S (1973), *Jord och makt i Sydamerika*, Bonniers, Stockholm.
- Lindqvist S (1974), *Jordens gryning: Jord och makt i Sydamerika*, (andra delen), Bonniers, Stockholm.
- O'Donnell G (1973), *Modernization and Bureaucratic-Authoritarianism: Studies in South American Politics*, Institute of International Studies, University of California, Berkeley.
- Statistical Abstract of Latin America* (1988), vol. 26, UCLA Latin American Center Publications, University of California, Los Angeles.

HARRY PETERSSON, RED: *Vem styr förändringar inom sjukvården – politikerna eller de medicinska professionerna? En studie av subspecialiseringen inom ortopedin*. 1989: Kommunfakta Förlag. Lund Political Studies 61, Lund.

Sjukvården har under senare år framstått som en allt mera svårstyrd verksamhet, som tar allt större resurser i anspråk. Vem styr förändringar inom sjukvården är därför en viktig frågeställning. Det är också titeln på en antologi under redaktion av Harry Petersson, som rapporterar en studie av subspecialiseringen inom ortopedin, med bidrag från studerande och forskare vid statsvetenskapliga institutionen i Lund. Studien har initierats och delvis finansierats av Samverkansnämnden i södra sjukvårdsregionen och behandlar fyra av landstingen inom regionen.

Boken inleds med en allmän beskrivning av den moderna sjukvårdens utveckling, samt en teoretisk föreställningsram för analys av förändringar inom sjukvården. Därefter presenteras tre empiriska undersökningar av ortopedins utveckling inom landstingen i Kronobergs och Blekinge län, Kristianstads län, samt Hallands län. I ett avslutande kapitel analyseras resultaten av undersökningarna med hjälp av den teoretiska föreställningsramen, som dessutom utvidgas med ett resonemang om politikens gränser.

Vem styr förändringar inom sjukvården är som sagt ett viktigt och angeläget ämne, men frågan är om det inte avgränsats alltför snävt i denna studie. Eftersom författarna är statsvetare är det naturligt att politikernas makt och inflytande över sjukvården varit utgångspunkten för studien. Men politikernas styrning har framför allt ställts mot den styrning som utövas av de medicinska professionerna, vilket också betonas i bokens titel. Därigenom har man bortsett från många and-

ra maktgrupperingar i sammanhanget. Visserligen förs ett resonemang i det inledande kapitlet om andra intressegrupper, tex administratörer, teknokrater och fackliga organisationer, men dessa återkommer sedan inte i den teoretiska föreställningsramen och de nämns knappast i de empiriska undersökningarna. Det är synd, eftersom författarna därigenom missar bla den aktuella diskussionen om sjukvårdens byråkratisering.

Enligt många iakttagare har sjukvårdens administratörer under senare år fått en allt starkare ställning, som ofta utnyttjas för egna syften, framför allt för att expandera den administrativa verksamheten på andra gruppers bekostnad. I den föreliggande studien betraktas administratörerna endast som en förmedlande länk mellan politikerna och de professionella grupperna. De ges därmed en passiv roll utan några egna intressen och ambitioner. Detta synsätt är förmodligen grundat i traditionell statsvetenskaplig förvaltningsteori, men det stämmer inte med den bild som förmedlas i andra studier av den moderna sjukvården.

Den teoretiska föreställningsram som presenteras innehåller bidrag från forskning både om innovationer och implementering. Redaktören gör här en intressant teoretisk syntes som leder fram till en typologi över olika förändringsförlopp med varierande inflytande för politiker och professionella grupper. I enlighet med den tidigare invändningen mot att begränsa intresset till dessa grupper skulle den teoretiska föreställningsramen möjligen ha kunnat kompletteras med vissa organisationsteoretiska inslag. Det finns i den moderna organisationsforskningen en växande litteratur om professionella organisationer, där man framför allt betonar motsättningarna mellan professionella grupper och byråkrater. Med en sådan infallsvinkel hade sjukvårdens administratörer sannolikt fått en större uppmärksamhet, även i de empiriska undersökningarna.

En annan infallsvinkel, som berörs endast i förbigående, är teorier om "kvasi-mekaniska" beslutsprocesser, dvs processer med en egen dynamik oberoende av olika maktgrupperingar. Sådana processer har under senare år varit föremål för ett ökat intresse i den beslutsteoretiska litteraturen. De kan också vara av särskilt intresse i en analys av sjukvården, där man ofta hänvisar till att förändringar styrs av den medicinska utvecklingen som en oberoende kraft.

I de empiriska undersökningarna har ortopedins utveckling valts som exempel på förändringar inom sjukvården. Frågan är om detta är så lämpligt när man vill studera makt och inflytande inom sjukvården. Enligt de flesta forskare på området visar sig maktförhållanden framför allt i samband med konflikter och intressemotsättningar. Makt och inflytande brukar också definieras som olika former av påverkan som går tvärt emot de på-

verkades egna intressen. Subspecialiseringen inom ortopedin har emellertid skett i stor enighet mellan de inblandade grupperna, vilket också påpekas i flera av undersökningarna. Det är därför svårt att uttala sig om vem som verkligen styr dessa förändringar inom sjukvården. Eller om de bara har styrts av den medicinska utvecklingen i stort.

De empiriska undersökningarna är mot denna bakgrund inte särskilt klargörande. De är dessutom mycket ojämnt och bitvis av tveksam kvalitet. Det verkar snarast vara frågan om seminarieuppsatser, som med något undantag inte borde ha publicerats. De bygger huvudsakligen på allmänt informationsmaterial som kompletterats med ett antal intervjuer. Dessa förefaller dock inte ha varit särskilt inträngande, utan det empiriska materialet ger som helhet ett mycket allmänt och okritiskt intryck. Frågan är vilka slutsatser som kan dras av dessa undersökningar.

Den slutsats som dras i det avslutande kapitlet är att sjukvården framför allt styrs av de medicinska professionerna. Detta leder sedan till ett resonemang om politikens gränser i en professionell organisation som sjukvården. Med tanke på den begränsade frågeställningen och kvaliteten på det empiriska materialet kan slutsatsen naturligtvis ifrågasättas. De medicinska professionerna kan mycket väl ha haft initiativet när det gäller subspecialiseringen inom ortopedin, men detta har förmodligen skett med samtycke från politiker, administratörer och andra grupper, eftersom det rått enighet om ortopedins utveckling och resurser funnits tillgängliga. En mera konfliktfylld frågeställning och en mera ingående studie av flera intressegrupper hade kanske givit ett helt annat resultat.

Sammanfattningsvis kan konstateras att denna antologi behandlar ett viktigt ämne och utvecklar en intressant teoretisk föreställningsram, som dock förtjänar att prövas i en bättre och mera insiktsfull empirisk studie. I ett sådant sammanhang bör mera konfliktfyllda förändringar och flera intressegrupper studeras. Framför allt bör man försöka klargöra byråkratins roll och förekomsten av "kvasi-mekaniska" processer inom sjukvården.

Runo Axelsson

HILMAR ROMMETVEDT: *Lokalvalg eller riksgallup? Kommune- og fylkestingsvalget 1987*. Kommuneforlaget, Oslo 1988.

Hilmar Rommetvedt vid Rogalandsinstituttet har presenterat en bok om det norska kommun- och fylkestingsvalet 1987; *Lokalvalg eller riksgallup?* Utgångspunkten för Rommetvedt, som för mycket av den forskning om lokalval som trots allt existerar (Se tex Thomsen (1986)), är relationen mellan resultaten i nationella val och i lokalval. Som bokens titel anger: Är valresultatet i det lokala valet ett uttryck för lokala förhållanden eller för den nationella politiska stämningen? I det senare fallet skulle valet därmed mer vara att betrakta som en opinionsmätning för eller emot den sittande regeringen.

Att lokala val i vart fall i de politiska kommentarerna uppfattas som väljarnas bedömning av den sittande regeringens politik finns det många exempel på. Under 1989 gäller detta tex de lokala valen i Frankrike, Västtyskland och Turkiet. Att så är fallet har också varit ett viktigt argument mot att skilja valdagarna för kommunal- och riksdagsval i Sverige. Ett annat har varit risken för ett lägre deltagande i separata kommunalval. Dessa två farhågor ger ännu större aktualitet för Rommetvedts undersökning om vad nationella och lokala faktorer i *realiteten* betytt för resultaten i kommunalvalet i Norge.

Valforskningen har internationellt sett i liten utsträckning studerat lokala val och valresultat. Om antalet studier av nationella valresultat jämförs med antalet undersökningar av subnationella val kan bara en bråkdel hänföras till det senare. Förhållandet är likartat i Skandinavien. Rommetvedts bok är därför välkommen.

Lokalvalg eller riksgallup? innehåller främst en fyllig redovisning över fylkestingsvalresultaten 1987. Först som sist är det nödvändigt att påpeka att boken vänder sig till en allmän publik varför huvudsyftet är inriktat på beskrivning av valresultaten. Boken ingår därmed i en norsk tradition av skrifter som presenterar valresultat eller kandidater till stortinget för den allmänna publiken. Något som vi i Sverige saknar motsvarighet till.

Efter en presentation av den politiska utvecklingen inför valet 1987 redovisas de olika fylkenas partipolitiska profiler således i diagramform. Den största delen av boken ägnas sedan åt de enskilda partiernas resultat i de olika kommunerna. Resultaten presenteras på kartor över Norge och de bästa och sämsta kommunerna kommenteras speciellt. En presentation av var de olika partierna gått mest fram och mest tillbaka mellan fylkestingsvalen 1983 och 1987 återfinns också.

Författaren undersöker vidare variationen i partier-

nas röstunderstöd i de olika kommunerna mot faktorer som centralitet-decentralitet, yrkesstruktur, utbildningsnivå, inkomstnivå, tätortsgrad och språk.

Lokalvalg eller riksgallup? ger alltså läsaren all den information som är möjlig att få kring partiernas valresultat i kommun- och fylkestingsvalen i Norge 1987 inklusive två bilagor över resultaten i *alla* kommuner i såväl fylkestings- som kommunvalet.

Mest intressant ur statsvetenskaplig synvinkel är dock avslutningskapitlet där författarna (medförfattare till detta kapitel är Jens Petter Gitlesen) söker skilja mellan de lokala och nationella faktorernas betydelse för fylkestings- och kommunvalsresultaten. Eller som de skriver "hvor stor innvirkning lokalpolitiske og rikspolitiske forhold hver for seg har på valutfallet." (s 151).

Analysen sker genom att den totala förändringen för ett parti mellan tex stortingsvalet 1985 och fylkestingsvalet 1987 delas upp i "riksändring" och "lokalavvikelse". "Riksändringen" utgör den förändring i valresultatet som regressionslinjen, för sambandet mellan resultaten i de båda valen, förutspår för den enskilda kommunen medan "lokalavvikelsen" mäts som avvikelser från prediktionen, eller med andra ord som residualen.

Beskrivningen av valresultaten i de olika fylkena och för de olika partierna relateras varken till tidigare valresultat eller till tidigare forskning om valresultaten i Norge. Resultaten från 1987 saknar därför det perspektiv som skulle gjort beskrivningen mer intressant.

Författaren har med tanke på sin publik sökt att presentera sina resultat på ett så enkelt sätt som möjligt och det får man väl säga att han huvudsakligen har lyckats med. På ett ställe tycks dock förenklingen blivit till men för analysen. Rommetvedt jämför förklaringskraften baserad på enkel korrelation för att utröna vilken faktor som har störst betydelse för de enskilda partiernas röstunderstöd. Jämförelsen mellan de enskilda faktorerna borde istället baserats på de regressionsanalyser som företagits men för vilka enbart totalresultaten redovisas. Som analysen ser ut nu tas det således inte hänsyn till samvariationen mellan olika faktorer i deras korrelation med partiernas valresultat.

Ett exempel är kommunens placering på dimensionen centrum-periferi, kommunens yrkesstruktur och utbildningsnivå som förmodligen är inbördes korrelerade och vart och ett redovisar samband med röststyrkan för fremskrittspartiet och senterpartiet. Vad är det som är den grundläggande förklaringen av dessa variabler? Ett första steg hade varit att presentera resultaten från regressionsanalysen. Detta innebär att Rommetvedt inte ens kan uttala sig som han gör nu när han jämför förklaringskraften av kommuncentralitet och andelen i pri-

märnäring för senterpartiets valresultat (s 114). Rommetvedt använder vidare icke-kontinuerliga variabler i sina regressionsanalyser. Detta är inte tillrådligt och ännu mindre tillrådligt är det när dessa utgör bearbetningar av en kontinuerlig variabel som tex tätortsgrad.

Det finns dock enligt min uppfattning ett mer grundläggande problem och det är de teoretiska utgångspunkterna för denna analys. Rommetvedt saknar en hållbar modell för att utifrån teoretiska utgångspunkter analysera de olika faktorerna. De dimensioner som Rommetvedt presenterar förefaller inte vara oberoende av varandra vilket de skall vara för att utgöra just dimensioner. Rommetvedt skiljer på dimensionerna ekonomi och ideologi och menar således implicit att det inte finns något samband tex mellan om en person är arbetsgivare eller arbetstagare och personens inställning till "utjevning-innsatsbelønning". En väl djärv uppfattning, tycker jag.

Dimensionerna förefaller också olämpliga att utnyttja för att studera valresultat. Flera av dem som Rommetvedt talar om består således av åsikter som radikal-konservativ, "utjevning-innsatsbelønning", "vekstvern" och "passifisme-væpnet forsvar". Frågan är om dimensioner som tex miljöskydd överhuvudtaget går att studera med hjälp av aggregatdata. Detta visar sig också i att Rommetvedt inte kan operationalisera flera av sina dimensioner. Men offentlig-privat och utjevning-innsatsbelønning analyserar han ändå med hjälp av data om medelinkomst i olika kommuner.

Operationaliseringarna av de dimensioner som författaren presenterar är således, som i detta fall, i flera avseenden tveksamma. Yrkesstrukturen, dvs de olika näringarnas storlek, utgör tex operationaliseringen av dimensionerna: arbetsgivare-arbetstagare och producent-konsument. Detta får betraktas som direkt felaktigt. Den svaga kopplingen mellan de uppställda dimensionerna och analysen visar sig ännu en gång i att Rommetvedt analyserar valresultaten mot antalet högutbildade utan att explicit ange vilken dimension detta berör.

Det är enligt min uppfattning inte lämpligt att analysera de faktorer som undersöks här med hjälp av aggregatdata. Aggregatdata är lämpliga att använda för att analysera strukturella faktorer i områdena, inte som substitut för förmodade åsikter hos enskilda väljare som huvudsakligen sker här. Rommetvedt saknar sammanfattningsvis den strukturella teori som borde utgjort grunden för beslutet att utnyttja aggregatdata för att förklara valresultaten.

Kommentaterna till undersökningen bör dock i rättvisans namn huvudsakligen handla om det avslutande kapitlet. Rommetvedt och Gitlesens ansats utgör en mycket intressant utveckling i förhållande till tidigare

forskning om förhållandet mellan resultat i nationella och lokala val. Det finns dock problem i analysen av relationerna mellan resultat i riks- och lokala val, vilket författarna är väl medvetna om.

Förhållandet är inte helt enkelt att analysera. Det är således svårt att skilja lokala och nationella faktorer från varandra beroende på att påverkan kan gå såväl från lokala faktorer till nationella valresultat som från nationella faktorer till lokala valresultat förutom de två mer naturliga påverkansrelationerna. Inte heller analyser av intervjuundersökningar har kommit fram till några klara svar på detta. (Holmberg och Gilljam (1987), s 95)

Det största problemet berör frågan vad som är den nationella tendensen. Det mått som författarna utnyttjat är baserat på regressionslinjen för partiernas förändringar i olika kommuner. Förhållanden i de enskilda kommunerna är således med och skapar det författarna kallar den nationella tendensen. Att det författarna kallar lokalpolitiska förhållanden å andra sidan kan vara rikspolitiska kan tex motiveras med att rikspolitiska förhållanden kan få olikartat genomslag i olika kommuner beroende tex på befolkningssammansättning.

Författarna kommer med sitt sätt att mäta fram till att "riksändringens" andel av den totala förändringen är i genomsnitt för alla partier 54 procent i stortingsvalet 1985 jämfört med stortingsvalet 1981, 57 procent i fylkestingsvalet 1987 och 46 procent i kommunvalet 1987. De bägge sistnämnda talen avser förändringarna jämfört med stortingsvalet 1985. De övriga procenten utgörs således av vad författarna kallar "lokalavvikelsen". Detta utgör deras mått på rikspolitikens (och lokalpolitikens) betydelse för förändringarna i partiernas valresultat. Om detta är mycket eller litet är svårt att bedöma eftersom jämförelsepunkter, tex bakåt i tiden, saknas. Vid kommunvalet är dock lokalavvikelsen i genomsnitt större än riksåändringen.

Rommetvedt och Gitlesens slutsats är: "Alt i alt gir imidlertid resultatene inntrykk av at rikspolitikken betydning ved lokalvalgene er overvurdert. Lokalvalgene er utvilsomt noe mer enn en stor riksgallup." (s 165.) De menar vidare att de lokala politiska förhållandenas betydelse för utfallet av såväl kommunalval som riksväl måste uppvärderas i förhållande till vad man i övrigt kan få intryck av och slutar med att säga. "Våre resultater tyder på at lokalpolitikken med god grunn kan trekkes fram fra skyggen av rikspolitikken." (s 166)

Detta är en slutsats väl i linje med den som Thomsen (1986) kommer fram till i sin undersökning av de danska kommunalvalen efter 1970 där han talar om en ökande "lokalpolitisering" och ett fallande rikspolitiskt inflytande på kommunalvalen. (Thomsen (1986), s 295 ff).

Det finns dock undantag. Det tydligaste är framskrittpartiets framgång vid fylkestingsvalet. Denna framstår som betingad av rikspolitiska faktorer trots att det var ett kommunalval. Att liknande saker kan hända även vid en gemensam valdag visar folkpartiets och miljöpartiet de grönas framgångar i kommunfullmäktigevalen 1985 respektive 1988.

Om vi skall återknyta till de två frågor som ställts i Sverige om konsekvenserna av skilda valdagar blir svaret på den första från Norge att lokala förhållanden har större betydelse än vad som förväntats där. Nu bör det direkt sägas att utgångsantagandet i Norge är att också dessa val betraktas som rikspolitiska. Detta beskriver tex Nilson (1987) mycket tydligt. Att så är fallet kan man också direkt se i inledningen av boken där Rommetvedt spontant jämför resultatet med stortingsvalet 1985 och diskuterar den rikspolitiska utvecklingens betydelse för valresultatet i kommunalvalen. Rommetvedt presenterar också resultaten i de rikspolitiska opinionsmätningarna för att beskriva opinionsläget inför kommunalvalet.

När det gäller den andra frågan om valdeltagandet i kommunvalet har detta i Norge huvudsakligen legat mellan 5 och 10 procentenheter under deltagandet i det föregående stortingsvalet allt sedan slutet av 1940-talet. (Svåsand (1985), s 160) Under början av 1960-talet tycks det som deltagandet i kommunvalet följer en rikspolitisk mobilisering av väljarkåren. Trenden under 1970- och 1980-talen är dock att skillnaderna mellan valdeltagandet i de båda valen ökar. Deltagandet minskade således 1987 till 69,4 procent i kommunvalet vilket är ca 15 procentenheter lägre än i stortingsvalet 1985, utan att det följdes av en så stor minskning av valdeltagandet i stortingsvalet 1989.

Lokalvalg eller riksgallup? innehåller en väl detaljerad och perspektivlös beskrivning av alla enskildheter i valresultaten och en tveksam undersökning av faktorerna bakom resultaten i fylkestingsvalet 1987. Det är istället för att få en inblick i hur de kommunala valen i ett av Sveriges grannländer sker och därmed vad som skulle kunna tänkas hända om Sverige inför skilda valdagar som boken kan vara intressant att läsa.

Anders Håkansson

Litteratur:

- Holmberg, S och Gilljam, M (1987): *Väljare och val i Sverige*. Bonniers, Stockholm.
 Nilsson, S S (1987): Oppløsningsrett og lokalvalg i Norge. *Statsvetenskaplig Tidsskrift* 1987:2.
 Svåsand, L (1985): *Politiske partier*. Tiden Norsk Forlag, Oslo.

Thomsen, SR (1986): Kommunale valg 1970-85: Landspolitisering eller lokalpolitisering? I Elklit, J och Tonsgaard, O (red): *Valg og vælgeradfærd. Studier i dansk politik*. 2:a upplagan. Forlaget Politica, Århus.

ÅREDAL ÅKE: *Den osynliga styrningen. En hermeneutisk studie av styrning i svensk tandvård*. Akad. avhandling, Stockholms universitet 1989.

En avhandling i företagsekonomi som kanske likafullt kunde gälla i statskunskap, sociologi eller något annat ekonomiskt ämne.

Det finns uppenbarligen två orsaker till att det förhåller sig såsom ovan beskrivits. Den ena är att ämnets huvudaktörer täcker både den privata och den offentliga sektorn. Det handlar om hur tandvården skall åtgärdas. Och de som skulle lappa ihop det svenska folkets tänder är både privatpraktiserande statsstödda tandläkare och heltidsanställda yrkesmän inom den offentliga tandvården. Den andra förenande länken mellan disciplinerna är metoden: författaren gör en hermeneutisk studie. Liksom ämnet är marginellt eftersom det inte bara fokuseras på en bestämd huvudaktör, är också metoden det; hur många regelrätta avhandlingar som bygger på en regelrätt hermeneutisk metod har man egentligen presterat de senaste åren i nämnda och även andra samhällspolitiska och ekonomiska fack? Hermeneutiken som texttolkning har ju snarare ansetts höra hemma inom humaniora, närmast i lingvistik, litteraturhistoria, pedagogik och historieforskning.

Vad författaren, som är företagare och som inte varit forskare till professionen, studerar, är styrning. En statsvetare skulle kanske vänta sig att få i sig ett hopkok av Dahl, Merton, Deutsch, Habermas eller Marx. Det får han inte alls och det skall han inte vänta sig heller. Det som är så oerhört viktigt i traditionell statslära och kallas governmentation när det är som mest seriöst har ur hermeneutisk synvinkel sett egentligen handlat om en rätt externalistisk process som endast granskats i fråga om strukturer eller system. På sätt och vis finns också något av detta med i Åredals ansats. Skillnaden är den att det i hans bok framför allt handlar om livsvärlden, om hur det går till i den process som hör till aktörernas vardagsverklighet.

Nu är läsaren nyfiken på hur författaren kommer in i denna "verklighet". Historikern söker dokument, statsvetaren eller sociologen eller kanske den gängse företagsekonomien intervjuar sakkunniga eller bedriver någon form av deltagande participation när han vill be-

driva kvalitativ forskning. Vidare kompletterar han sina insikter med dokumentära studier. I Åredals metod kombineras dessa sätt att söka kunskap. Han har samlat dokument och minnesanteckningar från ett tiotal möten som en offentligt tillsatt arbetsgrupp hållit under första hälften av år 1976. Gruppen kallades EST och hade i uppgift att söka ett "ersättningssystem inom tandvården" i Sverige. Vad är det då som är speciellt "hermeneutiskt" i detta sätt att söka fakta?

Det är väl alldeles speciellt fokuseringen på att tolka texter, dvs uttryckligen de anteckningar som kunnat göras om vad som sagts och i övrigt tilldragit sig på dessa tio möten, som är Åredals empiri. Hans metod kan alltså betecknas som en form av texttolkning utifrån en bestämd strategi för att beskriva, (konstruera), dekonstruera och rekonstruera ett händelseförlopp både till sitt innehåll och beträffande de sociala processer som förefaller styra detta händelseförlopp i en viss riktning.

Som metod är texttolkning i denna form på väg in i samhälls- och företagsvetenskapen, beledsagad av Bettis, Ricoeurs, Schleiermachers, Habermas', Derridas eller semiotikers och strukturalisters förslag till tolkningsstrategier. Den filosofiska bakgrunden kommer kanske bäst till synes i försök att anlita Husserl, Sartre, Bergson, Schutz och andra fenomenologiska tänkares synpunkter i syfte att finna en ontologisk förståelseram eller teoretisk förankring. Åredal bygger sin metod på Ricoeur som ibland låter texten tala så att håret reser sig på en historiskt-traditionellt orienterad forskares huvud. Sin förståelseram och "bild" har han likaså funnit hos Ricoeur, i mytbegreppet, som enligt min uppfattning blir avhandlingens främsta kontribution till modern samhällsvetenskap.

För läsaren är det kanske lika egalt som för författaren att frågan om hur tandläkarnas vedermodor slutligen skall ersättas, blir en bisak. Gruppen skulle bestämma sig för om tandläkarna arvoderas enligt tid eller prestation eller någon slags kombination av dessa debiteringsformer. Det har också en sekundär betydelse att arbetsgruppen, som bestod av representanter för Riksförsäkringsverket, Socialstyrelsen och Landstingsförbundet från det offentliga samt tandläkarföreningen STF från det privata, inte lyckades komma fram till ett gemensamt förslag. Låt oss i stället diskutera Åredals försök att belysa styrningen med hjälp av Theseusmyten. Denna tolkning kommer in efter författarens deskription av det skedda samt diakrona och tematiska tolkning av vad som tilldragit sig på de tio mötena.

Theseus själv sägs ha varit en hjälte som dragit ut i kampen mot det onda, såsom det anstår mytologiska hjältefigurer. Denna gamla grekiska berättelse har inspirerat konstnärer och författare såsom Monteverdi, Händel, Richard Strauss, Shakespeare och Machiavelli.

Vi vet också att den grekiska mytologin överlag gett näring åt många teoretiskt viktiga arbeten i samhällsvetenskaperna. Bland dessa kan nämnas Theodor Adornos och Max Horkheimers berömda verk *Upplysningens dialektik (Dialektik der Aufklärung)*.

I Åredals avhandling är det inte hjälten utan boven i myten som är viktig. Den senare personifieras av rövaren Prokrustes. Denne bor på en väg som pilgrimerna måste passera för att komma till Eleusis, en helig plats för riter som befrämjar fruktbar produktion och evigt liv. Prokrustes lockar de intet ont anande vallfärdarna till sitt hus och bjuder dem att sova i sin bädd. Eftersom Prokrustes har en idé om att alla skall passa precis i bädden, hugger han av lemmarna på dem som är för långa och töjer ut extremiteterna på dem som är för korta.

Prokrustes och hans bädd, säger Åredal, som i fråga om mytens funktion förenar sig med Ricoeur, innehåller en förståelsepotential. Den sociala styrning som han undersöker, förstås och tolkas med hjälp av Prokrustesbäddens budskap om mänskliga karakteristika. De statliga myndigheterna manar genom sin nit att driva igenom ett enhetligt arvoderingssystem (och även en så lika inkomstmöjlighet som möjligt) fram egenskaper såsom likformighet, avund, övertalning och lidande, allt i överensstämmelse med den nämnda myten.

Vad Prokrustes bädd symboliserar, tycker man sig omedelbart känna igen. Författaren har funnit en bild som tycks passa på alla tänkbara offentliga myndigheter eller byråkrater för vilka formen förefaller viktigare än innehållet. En initierad texttolkare kan naturligtvis utnyttja bilden längre än så. Han kan med hjälp av sin symbol söka påvisa att vederbörande i sin formalistiska svada i själva verket döljer ett latent budskap, en ideologi som man vanligen slår ifrån sig när man blir tillfrågad. Detta skulle vara de statliga myndigheternas missunnsamhet mot alltför höga inkomster som privatpraktiserande tandläkare kanske kommer upp till om arvoderingen gynnar deras egna preferenser.

Åredal stannar upp på den beskrivna punkten och det blir lätt för den borne samhällsforskaren att kritise-

ra honom för textreduktionism. Han snuddar endast vid den givna och materiellt inbyggda intressekonflikten mellan det privata och det offentliga företrädare. Ifall studien hade gjorts inom en vidare samhällsvetenskaplig disciplin, hade man också väntat sig en skildring av miljön, dvs det ideologiska och politiska klimat som övergripit arbetsgruppens verksamhet.

Den sistnämnda invändningen kunde också göras mot vilket arbete som helst, som utförs med hjälp av en hermeneutisk ansats. Vad jag avser är den dubbla hermeneutikens problem, frågan om att kunna förena en inre tolkning med en yttre. I en praktisk forskningssituation kan det ofta vara för mycket begärt att forskaren också skall ge empirisk insyn i båda dessa former av information. Däremot kan man i denna avhandling, liksom i många andra, önska sig en diskussion om problemet som vid behov illustreras med sk anvisande empiri.

Åredals avhandling är såsom antytts inte helt tillfredsställande i nämnda avseende. Författaren kunde också ha underbyggt sin metod på ett utförligare sätt än som skett. Man får det intrycket att arbetets teoretiska inramning är något påklistrad. Detsamma kan kanske också i viss mån sägas om hans sätt att hantera myten som förståelseram. På sina ställen får man faktiskt det intrycket att han söker kausalt överbevisa läsaren om att mytbilden har sin motsvarighet i praktiken. Om jag tolkat honom rätt, har jag anledning att varna för motsvarande grepp; hermeneutiken avser ju alltid primärt nå förståelse. Att förklaringsansatser också inkluderas, betyder inte att de skulle uppfattas såsom ovillkorliga eller kausalistiska utan snarare som rimliga eller finalistiska.

Trots dessa randanmärkingar hör Åredals avhandling definitivt till de arbeten på högre nivå som lämnat något viss efter sig. Detta vissa är möjligheten att använda sig av myter som symboler. Den vetenskapliga kontributionen blir därmed huvudsakligen metodologisk.

Ralf Helenius

Litteraturnotiser

ECPR workshops i Bochum 1990

ECPR, European Consortium for political research, håller 2-7 april 1990 joint sessions of workshops i Bochum, vid Ruhr-Universität. Följande workshops (med workshopledare inom parentes) ingår på programmet.

Prospects and dilemmas of democratic consolidation in Latin America (Laurence Whitehead, Oxford och Giorgio Alberti, Bologna)

The politics of high-risk technologies (Angela Liberatore, Florens och Brian Wynne, Lancaster)

Economic models of political behaviour (A J Schram, Leiden och D A Hibbs, Göteborg)

Democracy and new information and communication technologies (Ulrich von Alemann, Hagen)

Autonomous and subordinate national executives (Jean Blondel, Florens)

The collapse of socialism in the third world (Chris Clapham, Lancaster och Jean-François Medard, Bordeaux)

Theories of political violence (Michael Freeman, Essex och John Baker, Dublin)

Institutions, structures and intermediation of interests (Grant Jordan, Aberdeen och Klaus Schubert, Bochum)

The use of computers in teaching political science (Richard Kimber, Keele)

The theory and practice of administrative reform in Western states (John Loughlin, Ulster och Frank Delmartino, Leuven)

National economic strategies in the context of a changing world political economy (R J Barry Jones, Reading)

Political Biography (Olof Ruin, Stockholm)

Parties, parliaments and governments in Western Europe (Erik Damgaard, Aarhus)

European high politics in the post cold war period (P M Jones, Reading och Olav V Knudsen, Oslo)

Election Campaigning in Western Europe (David M Farrell, Cardiff och Shaun Bowler, Manchester)

Crisis management in the public sector (S A Booth, Strathclyde)

Local and regional bureaucracies in European states (Richard Balme, Paris och Vincent Hoffman-Martino, Bordeaux)

The welfare state and labour market policy (Frank H Longstreth, Bath och Bo Rothstein, Uppsala)

Methodological issues in the study of contemporary political activism (Mario Diani, Strathclyde och Ron Eyerman, Lund)

Territorial Minorities in contemporary European politics (J G Kellas, Glasgow)

Conflict, conflict management, conflict solutions. Conceptual frameworks and empirical findings. (FR Pfetsch, Heidelberg)

Foreign Policy, public opinion and the democratic process (Phillip P Everts, Leiden)

The extreme right in Europe (Piero Ignazi, Bologna och Colette Ysmal, Paris)

Dessutom hålls två Planning sessions (directors inom parentes):

The welfare state – autonomy and integration in the EEC (Marie-Louise von Bergmann-Winburg, Helsingfors och Kurt Klaudi Klausen, Odense)

Requirements for the comparative study of women in European politics: theories, methodologies, data and resources (Joni Lovenduski, Loughborough)

Nordisk statsvetarkongress på Island

Den nionde nordiska statsvetenskapskongressen arrangeras i Reykjavik 16-18 augusti 1990. På programmet står femton workshops samt en specialsession om isländsk politik, vilken skall planläggas av Gunnar H Kristinsson. Det traditionella plenarföredraget hålls av Mogens N Pedersen, Odense. Titeln är "Politologen som konsulent".

Workshops och workshopledare är följande.

1. Det politiska språket. Kari Palonen, Jyveskylä och Daniel Heradstveit, Norsk Utenrikspolitisk Institutt.
2. Jämställdhet och feminism inför 1990-talet. Anna G Jonasdottir, Örebro och Drude Dahlerup, Aarhus.
3. Komparativa studier av politiskt beteende i de nordiska länderna. Søren Risbjerg Thomsen, Aarhus och Sten Berglund, Aarhus.
4. Befolkningsstruktur och partisystem. Jens Hoff, Handelshøjskolen, Köpenhamn och Tage Bild, Köpenhamn.

5. Nordisk socialdemokrati – ett komparativt perspektiv. Jostein Ryssevik, NSD, Bergen och Ingemar Wörlund, Umeå.
6. Partiorganisation och partiliter. Jørgen Elklit, Aarhus och Knut Heidar, Oslo.
7. Folkliga rörelser och demokrati i Tredje Världen. Lars Rudebeck, Uppsala.
8. Förvaltningspolitik. Morten Egeberg, Oslo och Jørgen Grønnegård Christensen, Århus.
9. Nordisk parlamentarism. Erik Damgaard, Aarhus och Dag Anckar, Åbo.
10. Miljöpolitik. Nils Chr Sidenius, Aarhus.
11. Valförvaltningspolitikens förvaltning i de nordiska länderna. Bo Rothstein, Uppsala och Tim Knudsen, Köpenhamn.
12. Utvärdering av offentlig politik. Evert Vedung, Uppsala och Mette Qvortrup, Østfold Distrikthøgskole.
13. Försöksverksamhet som offentlig reformstrategi. Lawrence Rose, Oslo.
14. Norden i den europeiska integrationsprocessen: autonomi, reglering och offentlig politik. Marie-Louise von Bergmann-Winberg, Svenska handelshögskolan, Helsingfors och Kurt Klaudi Klausen, Odense.
15. Förändringarna i Östeuropa och konsekvenser för Västeuropa. Bertil Nygren, Stockholm.